

ΧΟΡΧΕ ΛΟΥΙΣ ΜΠΟΡΧΕΣ

ΑΠΑΝΤΑ
ΤΑ ΠΕΖΑ [II]

ΕΙΣΑΓΩΓΗ • ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ • ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ
ΑΧΙΛΛΕΑΣ ΚΥΡΙΑΚΙΔΗΣ

ΧΟΡΧΕ ΛΟΥΙΣ ΜΠΟΡΧΕΣ

ΑΠΑΝΤΑ
ΤΑ ΠΕΖΑ [III]

ΕΙΣΑΓΩΓΗ • ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ • ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ
ΑΧΙΛΛΕΑΣ ΚΥΡΙΑΚΙΔΗΣ

Θέση υπογραφής δικαιούχου/ων δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας
εφόσον η υπογραφή προβλέπεται από τη σύμβαση.

Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται κατά τις διατάξεις της ελληνικής νομοθεσίας (Ν. 2121/1993 όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα) και τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται απολύτως άνευ γραπτής άδειας του εκδότη η κατά οποιονδήποτε τρόπο ή μέσο (ηλεκτρονικό, μηχανικό ή άλλο) αντιγραφή, φωτοανατύπωση και εν γένει αναπαραγωγή, εκμίσθωση ή δανεισμός, μετάφραση, διασκευή, αναμετάδοση στο κοινό σε οποιαδήποτε μορφή και η εν γένει εκμετάλλευση του συνόλου ή μέρους του έργου.

Εκδόσεις Πατάκη – Σύγχρονοι κλασικοί

Χόρχε Λουίς Μπόρχες, *Απαντα τα Πεζά II*

Jorge Luis Borges, *El Informe de brodie, El Libro de Arena, La Memoria de Shakespeare, El Hacedor, Elogio de la Sombra, El Oro de los Tigres, La Moneda de Hierro, Historia de la Noche, La Cifra, Los Conjurados*

Εισαγωγή, μετάφραση, σημειώσεις: Αχιλλέας Κυριακίδης

Υπεύθυνος έκδοσης: Κώστας Παννόπουλος

Τυπογραφικές διορθώσεις: Αρετή Μπουκάλα

Σελιδοποίηση: Παναγιώτης Βογιατζάκης

Φιλμ, μοντάζ: Κέντρο Γρήγορης Εκτύπωσης

Copyright® Maria Kodama, 1995

All rights reserved

Copyright® για την ελληνική γλώσσα Σ. Πατάκης ΑΕΕΔΕ

(Εκδόσεις Πατάκη), 2013

Πρώτη έκδοση από τις Εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα, Ιανουάριος 2014

ΚΕΤ 8653 ΚΕΠ 43/14

ISBN 978-960-16-5241-2

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΑΤΑΚΗ

ΠΑΝΑΓΗ ΤΣΑΛΔΑΡΗ (ΠΡΩΗΝ ΠΕΙΡΑΙΩΣ) 38, 104 37 ΑΘΗΝΑ,
ΤΗΛ.: 210.36.50.000, 210.52.05.600, 801.100.2665, ΦΑΞ: 210.36.50.069
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: ΕΜΜ. ΜΠΕΝΑΚΗ 16, 106 78 ΑΘΗΝΑ, ΤΗΛ.: 210.38.31.078
ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑ: ΚΟΥΥΤΣΑΣ (ΤΕΡΜΑ ΠΟΝΤΟΥ – ΠΕΡΙΟΧΗ Β' ΚΤΕΟ),
570 09 ΚΑΛΟΧΩΡΙ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ, ΤΗΛ.: 2310.70.63.54, 2310.70.67.15, ΦΑΞ: 2310.70.63.55
Web site: <http://www.patakis.gr> . e-mail: info@patakis.gr, sales@patakis.gr

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Α. ΑΦΗΓΗΜΑΤΑ

Η ΑΝΑΦΟΡΑ ΤΟΥ ΜΠΡΟΟΥΝΤΙ (1970)

Πρόλογος	15
Η παρείσακτη	19
Ο ανάξιος	25
Η ιστορία του Ροσέντο Χουάρες	33
Η συνάντηση	41
Χουάν Μουράνια	49
Η γηραιά κυρία	55
Η μονομαχία	63
Η άλλη μονομαχία	71
Γουαγιακίλ	77
Το κατά Μάρκον Ευαγγέλιο	88
Η αναφορά του Μπρόουντι	96

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΑΠΟ ΑΜΜΟ (1975)

Ο άλλος	109
Ουλρίκα	119
Η Βουλή	125
There Are More Things	148
Η αίρεση των Τριάκοντα	157
Η νύχτα των δώρων	162
Ο καθρέφτης και το προσωπείο	169
Ουντρ	174
Ουτοπία ενός ανθρώπου που κουράστηκε	181

Η δωροδοκία	190
Αβελίνο Αρρεδόντο	198
Ο δίσκος	205
Το βιβλίο από άμμο	208
Επίλογος	214

Η ΜΝΗΜΗ ΤΟΥ ΣΑΙΞΠΗΡ (1977-1983)

25 Αυγούστου 1983	219
Γαλάζιες τίγρεις	226
Το ρόδο του Παράκελσου	240
Η μνήμη του Σαίξπηρ	246

B. ΜΙΚΡΑ ΠΕΖΑ – ΟΝΕΙΡΑ, ΠΑΡΑΒΟΛΕΣ ΚΑΙ DE PROFUNDIS

Από τη συλλογή Ο ΠΟΙΗΤΗΣ (1960)

Στον Λεοπόλδο Λουγόνες	263
Ο Ποιητής	265
Dreamtigers	268
Διάλογος για ένα διάλογο	269
Τα νύχια	270
Argumentum ornithologicum	271
Οι σκεπασμένοι καθρέφτες	272
Ο αιχμάλωτος	274
Το ομοίωμα	276
Ντέλια Ελένα Σαν Μάρκο	278
Διάλογος νεκρών	280
Η πλοκή	284
Ένα πρόβλημα	285
Ένα κίτρινο ρόδο	287
Ο μάρτυς	289
Μαρτίν Φιέρρο	291
Μεταλλαγές	293
Παραβολή του Θερβάντες και του Κιχώτη	295
<i>Παράδεισος, ΛΑ', 108</i>	296
Η παραβολή του παλατιού	298

Everything and Nothing	301
Ragnarök	304
Κόλαση, Α', 32	306
Ο Μπόρχες κι εγώ	308
In Memoriam J.F.K.	310

Από τη συλλογή **ΕΓΚΩΜΙΟ ΤΗΣ ΣΚΙΑΣ** (1969)

Ο εθνογράφος	313
Πέδρο Σαλβαδόρες	316
Θρύλος	319
Μια προσευχή	320
His End and His Beginning	322

Από τη συλλογή **ΤΟ ΧΡΥΣΑΦΙ ΤΩΝ ΤΙΓΡΕΩΝ** (1972)

Η υπόσχεση	327
Η κατάπληξη	329
Οι τέσσερις κύκλοι	331
Το όνειρο του Πέδρο Ενρίκες Ουρένια	333
Το παλάτι	335
Επεισόδιο του εχθρού	336

Από τη συλλογή **ΤΟ ΣΙΔΕΡΕΝΙΟ ΝΟΜΙΣΜΑ** (1976)

991 μ.Χ.	341
---------------	-----

Από τη συλλογή **ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΝΥΧΤΑΣ** (1977)

Κάποιος	347
Ο τίγρης	348
Ένα σχόλιο	349
Το παιχνίδι	350
Ο καταδικασμένος	351
Το άλογο	353

Από τη συλλογή **Ο ΑΡΙΘΜΟΣ** (1981)

Η πράξη του βιβλίου	357
---------------------------	-----

Δύο μορφές της αϋπνίας	358
Σημείωση για ένα διήγημα του φανταστικού	360
Αντρές Αρμόα	361
Ένα όνειρο	363
Νιχόν	364
Από τη συλλογή ΟΙ ΣΥΝΩΜΟΤΕΣ (1985)	
Ελεγεία	369
Αμπραμοβίτς	371
Θραύσματα από μια πήλινη πινακίδα που αποκρυπτογράφησε ο Έντμουντ Μπίσοπ το 1867	373
Κάποιος ονειρεύεται	375
Κάποιος θα ονειρευτεί	378
Ο μίτος του μύθου	379
Κατοχή του χθες	380
Όνειρο που είδα στο Εδιμβούργο	381
Τα φύλλα του κυπαρισσιού	383
Άλλη απόκρυφη περικοπή	386
Η μακροχρόνια αναζήτηση	388
Χουάν Λόπες και Τζον Ουώρντ	390
Οι συνωμότες	391
Σημειώσεις του μεταφραστή	393
Εγκυκλοπαιδικό λεξικό κυρίων ονομάτων, τοπωνυμίων και τίτλων έργων	417
Γλωσσάριο και Λεξικό όρων	457
Μικρό βιβλιογραφικό σημείωμα	465
Εργοβιογραφικό σημείωμα	469
Ευρετήριο ελληνικών και εξελληνισμένων ονομάτων και τίτλων έργων	475
Ευρετήριο ξένων και μη εξελληνισμένων ονομάτων και τίτλων έργων	485

Α.
ΑΦΗΓΗΜΑΤΑ

Η ΑΝΑΦΟΡΑ
ΤΟΥ ΜΠΡΟΟΥΝΤΙ
(1970)

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Τα τελευταία αφηγήματα του Κίπλινγκ ήταν όχι μόνο πιο λαβυρινθώδη και πιο εφιαλτικά από εκείνα του Κάφκα ή του Τζέημς, αλλά και, χωρίς καμία αμφιβολία, ανώτερα· ωστόσο, το 1885, στη Λαχόρη, ο Κίπλινγκ επιδόθηκε στη συγγραφή σύντομων, απλών ιστοριών, που έμελλε να τις συγκεντρώσει σε έναν τόμο, το 1890.¹ Πολλές απ' αυτές («In the House of Suddho», «Beyond the Pale», «The Gate of the Hundred Sorrows») είναι λακωνικά αριστουργήματα· μια μέρα, λοιπόν, σκέφτηκα πως ό,τι είχε συλλάβει και πραγματοποιήσει ένας ιδιοφυής νεαρός,² θα μπορούσε, χωρίς καμία αναίδεια, να το μιμηθεί και ένας άντρας στο κατώφλι των γηρατειών που ξέρει τη δουλειά του. Καρπός αυτής της σκέψης είναι ο παρών τόμος, τον οποίο θα κρίνουν οι αναγνώστες μου.

Προσπάθησα, δεν ξέρω με πόση επιτυχία, να γράψω τα διηγήματά μου με όσο το δυνατόν πιο απλό τρόπο. Δεν τολμώ να ισχυριστώ πως το πέτυχα· δεν υπάρχει σ' αυτόν τον κόσμο ούτε μία σελίδα απλή, ούτε καν μία λέξη απλή, αφού όλες παραπέμπουν στο σύμπαν, πιο χαρακτηριστική ιδιότητα του οποίου είναι η περιπλοκότητα. Θέλω μόνο να διευκρινίσω ότι δεν είμαι (και δεν υπήρξα ποτέ) ούτε «παραμυθάς» ή κήρυκας παραβολών, όπως έλεγαν κάποτε, ούτε «στρατευμένος συγγραφέας», όπως λένε σήμερα. Δε φιλοδοξώ να γίνω Αίσιωπος. Οι ιστορίες μου, όπως αυτές των *Χιλίων και μιας νυχτών*, επιδιώκουν να διασκε-

δάσουν και να συγκινήσουν, και όχι να πείσουν. Η πρόθεση αυτή δε σημαίνει ότι κλείνομαι, δίκην Σολομώντος, σ' έναν αλαβάστρινο πύργο. Οι πολιτικές πεποιθήσεις μου είναι αρκετά γνωστές: συνδέθηκα με το Συντηρητικό Κόμμα, που είναι κι αυτό μια μορφή σκεπτικισμού, και κανείς ποτέ δε με χαρακτήρισε κομμουνιστή, εθνικιστή, αντισημίτη, οπαδό του Μαύρου Μυρμηγκιού ή του Ρόσας. Πιστεύω πως, με τον καιρό, θα αξιωθούμε να μην υπάρχουν πια κυβερνήσεις. Ποτέ δεν έκρυψα τις αντιλήψεις μου, ακόμα και τα πιο δύσκολα χρόνια, αλλά δεν τις άφησα ποτέ να υπεισέλθουν στο λογοτεχνικό μου έργο, παρά μόνο όταν με παρέσυρε ο ενθουσιασμός μου, κατά τον Πόλεμο των Έξι Ημερών.³ Η άσκηση της τέχνης του λόγου είναι μυστηριώδης: οι αντιλήψεις μας είναι εφήμερες, και τάσσομαι μάλλον υπέρ της πλατωνικής ιδέας της Μούσας παρά υπέρ αυτής του Πόου, που πίστευε (ή ισχυριζόταν ότι πίστευε) πως η γραφή ενός ποιήματος είναι πνευματική πράξη. Ανέκαθεν έβλεπα με θαυμασμό κλασικούς να προασπίζονται μια ρομαντική θέση, κι έναν ρομαντικό ποιητή, μια θέση κλασική.

Με την εξαίρεση του κειμένου που δίνει τον τίτλο στη συλλογή και που είναι κατάφωρα εμπνευσμένο από το τελευταίο ταξίδι του Λέμιουελ Γκάλλιβερ, τα διηγήματά μου είναι ρεαλιστικά, για να χρησιμοποιήσω έναν όρο που είναι σήμερα της μόδας. Σέβονται, πιστεύω, όλες τις συμβάσεις ενός είδους το οποίο δεν είναι λιγότερο συμβατικό από τα άλλα κι απ' το οποίο δε θ' αργήσουμε να κουραστούμε, αν δεν έχουμε κουραστεί ήδη. Βρίθουν από τα αναγκαία επινοημένα περιστασιακά γεγονότα, τα ωραιότερα παραδείγματα των οποίων βρίσκουμε στην αγγλοσαξονική *Μπαλάντα του Μόλντον*, που χρονολογείται στον 10ο αιώνα, και στα μεταγενέστερα ισλανδικά *σάγκα*. Δύο διηγήματα (δε θα πω ποια)⁴ επιδέχονται την ίδια φανταστική ερμηνεία. Ο φιλοπερίεργος αναγνώστης θα βρει σ' αυτά κάποιες

κρυφές συγγένειες. Πολύ λίγα θέματα μ' έχουν επισκεφθεί όλα αυτά τα χρόνια· είμαι αθεράπευτα μονότονος.

Σ' ένα όνειρο του Ούγο Ραμίρες Μορόνι⁵ οφείλω τη βασική ιδέα της ιστορίας που τιτλοφορείται «Το κατά Μάρκον Ευαγγέλιο» και είναι η καλύτερη της συλλογής· φοβάμαι, όμως, πως την τραυμάτισα με τις αλλαγές που θεώρησαν απαραίτητες η φαντασία μου ή η λογική μου. Άλλωστε, η λογοτεχνία δεν είναι παρά ένα κατευθυνόμενο όνειρο.

Απαρνήθηκα τις εκπλήξεις ενός στιλ μπαρόκ, αλλά κι αυτές που υποτίθεται ότι προξενεί ένα απρόβλεπτο τέλος. Γενικά, προτίμησα να καλλιεργήσω την αναμονή παρά τον εντυπωσιασμό. Για πολλά χρόνια πίστευα πως θα μου δινόταν κάποτε η χάρη να γράψω μια ωραία σελίδα μέσα από παραλλαγές και νεωτερισμούς· σήμερα, έχοντας κλείσει τα εβδομήντα μου, νομίζω πως βρήκα τη φωνή μου. Καμιά λεκτική ακροβασία δε θα καταστρέψει ή θα βελτιώσει αυτό που υπαγορεύω, εκτός αν μπορεί ν' αλαφρώσει μια βαρύγδουπη φράση ή να μετριάσει μια έμφαση. Κάθε γλώσσα είναι και μια παράδοση· κάθε λέξη, ένα κοινό σύμβολο· τίποτα σημαντικό δεν μπορεί να τροποποιήσει ένας καινοτόμος· ας θυμηθούμε το εκθαμβωτικό, αλλά συχνά δυσανάγνωστο, έργο ενός Μαλλαρμέ ή ενός Τζόους. Δεν αποκλείεται, αυτοί οι εύλογοι συλλογισμοί να είναι συμπτώματα της κόπωσής μου. Με τα χρόνια, έμαθα να παραιτούμαι απ' το να είμαι ο Μπόρχες.

Οφείλω να πω ότι μ' αφήνει αδιάφορο τόσο το *Λεξικό της Βασιλικής Ακαδημίας* της Ισπανίας (dont chaque édition fait regretter la précédente,⁶ κατά τη μελαγχολική κρίση του Πωλ Γκρουσσάκ) όσο και τα διάφορα λεξικά αργεντινισμών. Το μόνο που πετυχαίνουν όλα αυτά τα έργα, εντεύθεν και εκείθεν του Ωκεανού, είναι να τονίζουν τις διαφορές και να κατακερματίζουν την [ισπανική] γλώσσα. Κάποτε, θυμάμαι, όταν είχαν κατηγο-

ρήσει τον μυθιστοριογράφο Ρομπέρτο Αρλτ πως αγνοούσε τη *λουνφάρδο*, εκείνος απάντησε: «Μεγάλωσα στη Βίγια Λούρο, ανάμεσα στη φτωχολογιά και τους παρανόμους, και πραγματικά δεν είχα χρόνο να μελετήσω αυτά τα πράγματα». Αυτή η αργκό, πράγματι, είναι ένα φιλολογικό αστείο που επινοήθηκε από τους κωμωδιογράφους και τους στιχουργούς των τάνγκο· οι άνθρωποι που ζουν στις φτωχογειτονίες, την αγνοούν, εκτός αν τους την έχουν διδάξει οι δίσκοι γραμμοφώνου.

Τοποθέτησα τα διηγήματά μου λίγο μακριά – τόσο ως προς το χρόνο όσο και ως προς το χώρο. Έτσι, η φαντασία μπορεί να λειτουργήσει πιο ελεύθερα. Ποιος, ας πούμε, εν έτει 1970, μπορεί να θυμάται με ακρίβεια πώς ήταν, στα τέλη του περασμένου αιώνα, οι γειτονίες του Παλέρμο ή του Λόμας; Όσο απίστευτο κι αν φαίνεται, υπάρχουν φιλέρευνοι που επιδίδονται σε αστυνομική ανίχνευση μικρών ανακριβειών. Σημειώνουν, παραδείγματος χάριν, ότι ο Μαρτίν Φιέρρο θα μιλούσε για ένα «ασκί» με κόκαλα και όχι για ένα «σακί» με κόκαλα, κι έτσι υποτιμούν (μάλλον αδικώς) το ροδακινί τρίχωμα ενός αλόγου ξακουστού.

Ο Θεός να σε φυλάει, αναγνώστη, από μακροσκελείς προλόγους! Η φράση ανήκει στον Κεβέδο, ο οποίος, για να μη διαπράξει κανέναν αναχρονισμό που θα ανακαλυπτόταν αργότερα, δε διάβασε ποτέ αυτούς του Σω.

Χ. Α. Μπ.

Μπουένος Άιρες, 19 Απριλίου 1970

Η ΠΑΡΕΙΣΑΚΤΗ

Βασιλειών Β', α' 267

Λένε (πράγμα απίθανο) ότι αυτή την ιστορία την αφηγήθηκε ο Εδουάρδο, ο μικρότερος των Νέλσον, στην αγρυπνία του πρωτότοκου αδελφού του, του Κριστιάν, που πέθανε από φυσικό θάνατο στη Μορόν, γύρω στα 1890. Το σίγουρο είναι ότι κάποιος την άκουσε από κάποιον, στη διάρκεια αυτής της μακράς, χαμένης νύχτας, ανάμεσα σε δύο μάτε, κι ότι αυτός ο κάποιος τη μετέφερε στον Σαντιάγο Νταμπόβε, απ' τον οποίο και την έμαθα. Λίγα χρόνια αργότερα, την ξανάκουσα στην Τουρδέρα, στο ίδιο μέρος όπου είχε εκτυλιχθεί. Η δεύτερη εκδοχή, με λίγο περισσότερες λεπτομέρειες, επιβεβαίωνε μέσες-άκρες αυτήν του Σαντιάγο, με τις αναπόφευκτες μικροπαραλλαγές και αντιφάσεις. Τη γράφω σήμερα, γιατί, αν δεν απατώμαι, μας δίνει μια συνοπτική και τραγική εικόνα για το χαρακτήρα των *οριγιέρο* εκείνης της εποχής. Θα το πράξω με ευθύτητα, αν και ήδη προβλέπω ότι θα υποκύψω στον λογοτεχνικό πειρασμό να τονίσω ή να προσθέσω κάποιες λεπτομέρειες.

Στην Τουρδέρα, τους έλεγαν Νίλσεν. Ο παπάς της ενορίας μου είπε ότι ο προκάτοχός του θυμόταν πως είχε δει στο σπίτι τους, όχι χωρίς κάποια έκπληξη, μια φθαρμένη Βίβλο με μαύρο δέσιμο και γοθτικούς χαρακτήρες· και πως, στις τελευταίες σε-

λίδες, είχε πάρει το μάτι του, γραμμένα με το χέρι, ονόματα και χρονολογίες. Ήταν το μόνο βιβλίο που υπήρχε στο σπίτι – το δύσμοιρο χρονικό των Νίλσεν, χαμένο όπως όλα θα χαθούν μια μέρα. Η χαμοκέλα, που δεν υπάρχει πια, ήταν τούβλινη κι ασοβάτιστη· απ’ την αφιδωτή καγκελόπορτα φαινόταν μια αυλή στρωμένη με κόκκινα πλακάκια, και μετά μια άλλη, με πατικωμένο χώμα. Άλλωστε, λίγοι άνθρωποι έμπαιναν εκεί· οι δύο Νίλσεν υπερασπίζονταν τη μοναξιά τους. Στα ξεχαρβαλωμένα δωμάτια, κοιμόνταν σε ράντζα· μοναδικές τους πολυτέλειες, τ’ άλογο, τα ασημένια χάμουρα, η κοντή κάμα, τα φανταχτερά ρούχα για τα σαββατόβραδα, το αλκοόλ που άναβε τα αίματα. Ξέρω ότι ήταν ψηλοί κι είχαν μακριά κόκκινα μαλλιά. Στο αίμα αυτών των δύο κρεολών κυλούσε η Δανία ή η Ιρλανδία, που ούτε ακουστά δεν τις είχαν. Η γειτονιά φοβόταν τους «Κόκκινους»· δεν αποκλείεται να χρωστούσαν κάποιο αίμα. Κάποτε, ώμο με ώμο, χτυπήθηκαν με την αστυνομία. Λένε πως ο μικρότερος πάλεψε μια φορά με τον Χουάν Ιμπέρρα που δεν τον έβαλε κάτω, κάτι που, όπως λένε αυτοί που ξέρουν, δεν είναι και λίγο. Είχαν οδηγήσει κοπάδια κι είχαν κάνει ζευγολάτες, αλογοκλέφτες και, κάπου κάπου, χαρτοκλέφτες. Είχαν τη φήμη τσιγκούνηδων, εκτός όταν τους ξέσφιγγε το χέρι το πιτό ή το χαρτί. Κανείς δεν ήξερε από πού κρατούσε η σκούφια τους. Είχαν ένα κάρο κι ένα ζευγάρι βόδια.

Εξωτερικά, δεν έμοιαζαν με τους μάγκες στους οποίους η Κόστα Μπράβα χρωστάει το κακό της όνομα. Αυτό (και όλα όσα δεν ξέρουμε) μας βοηθά να καταλάβουμε πόσο ενωμένοι ήταν. Με έναν απ’ τους δύο να θύμωνες, δύο εχθρούς έκανες.

Οι Νίλσεν ήταν γυναικάδες, αλλά, ως τότε, οι ερωτικές τους περιπέτειες περιορίζονταν σε σκοτεινά σοκάκια ή σε οίκους ανοχής. Έτσι, τα σχόλια έδωσαν και πήραν όταν ο Κριστιάν έφερε μια μέρα τη Χουλιάνα Μπούργος να ζήσει μαζί του. Είναι αλήθεια

πως έτσι κέρδιζε μια υπηρέτρια, μα άλλο τόσο αλήθεια είναι κι ότι ξοδευόταν να της αγοράζει κάτι φριχτά μπιχλιμπίδια και να τη μοστράρει στους χορούς, σ' αυτούς τους θλιβερούς χορούς της γειτονιάς όπου κάποιες φιγούρες του τάνγκο ήταν απαγορευμένες κι όπου ακόμα χόρευαν με φως ανάμεσά τους.⁸ Η Χουλιάνα ήταν μελαχρινή, με σχιστά μάτια· με το που την κοίταζες, χαμογελούσε. Σε μια φτωχογειτονιά, όπου η δουλειά κι η αφροντισιά χαλάνε τις γυναίκες, μπορούσες να την πεις όμορφη.

Στην αρχή, ο Εδουάρδο πήγαινε μαζί τους. Ύστερα, χρειάστηκε να πάει στο Αρεσίφες κι εγώ δεν ξέρω για ποια δουλειά. Γυρίζοντας, έφερε στο σπίτι μια κοπέλα που την είχε βρει στο δρόμο· μετά από λίγες μέρες, την ξαπόστειλε. Γρουσουζέψε· μεθοκοπούσε μόνος στο καπηλειό και δε μιλούσε σε κανέναν. Είχε ερωτευτεί τη γυναίκα του Κριστιάν. Η γειτονιά, που μάλλον το 'χε καταλάβει πριν απ' αυτόν, περίμενε με κακεντρέχεια τη λανθάνουσα αντιπαλότητα ανάμεσα στα δυο αδέρφια.

Ένα βράδυ που γύριζε αργά απ' το στέκι της γωνίας,⁹ ο Εδουάρδο είδε το μαύρο άλογο του Κριστιάν δεμένο στον πάσσαλο. Ο αδελφός του τον περίμενε στην αυλή, ντυμένος με τα κυριακάτικα του. Η γυναίκα πηγαινοερχόταν με την κανάτα του μάρτε στο χέρι. Ο Κριστιάν είπε στον Εδουάρδο:

«Πάω σ' ένα γλέντι, στου Φαρίας. Σου αφήνω τη Χουλιάνα· αν τη θέλεις, δικιά σου».

Ο τόνος της φωνής του ήταν κάτι ανάμεσα στο προστακτικό και το εγκάρδιο. Ο Εδουάρδο έμεινε να τον κοιτάζει· δεν ήξερε τι να κάνει. Ο Κριστιάν σηκώθηκε, χαιρέτησε τον Εδουάρδο, όχι τη Χουλιάνα που γι' αυτόν ήταν ένα αντικείμενο, καβάλησε το άλογο κι έφυγε με αργό τροχαλητό, χωρίς να βιάζεται.

Από κείνη τη νύχτα, τη μοιράζονταν. Κανείς δε θα μάθει τις λεπτομέρειες αυτής της αλλόκοτης συμβίωσης που σκανδάλιζε τη γειτονιά. Το σχήμα δούλεψε καλά για λίγες εβδομάδες, αλλά

δεν μπορούσε να κρατήσει. Στις κουβέντες τους, τα δυο αδέρφια δεν πρόφεραν ποτέ το όνομα της Χουλιάνας, μήτε κι όταν ήθελαν να τη φωνάξουν, αλλά όλο έψαχναν –και έβρισκαν– αφορμές για να τσακωθούν. Καβγάδιζαν για το αν θα πουλούσαν ή όχι κάτι προβιές, αλλά αυτό για το οποίο καβγάδιζαν ήταν άλλο πράγμα. Ο Κριστιάν συνήθιζε να υψώνει τη φωνή κι ο Εδουάρδο, να σωπαίνει. Χωρίς να το καταλαβαίνουν, ζήλευε ο ένας τον άλλον. Σ' αυτή τη σκληρή γειτονιά, όπου κανένας άντρας δεν έλεγε, ούτε καν από μέσα του, ότι νοιαζόταν για μια γυναίκα εξόν απ' το να την ποθεί και να την κάνει δική του, τα δυο αδέρφια ήταν ερωτευμένα. Κι αυτό, κατά κάποιον τρόπο, τους έκανε να ντρέπονται.

Ένα απόγευμα, στην πλατεία του Λόμας, ο Εδουάρδο συναντήθηκε με τον Χουάν Ιμπέρρα, που του 'δωσε συγχαρητήρια για τον κόμματο που 'χε κonomήσει. Τότε ήταν, θαρρώ, που τον έβρισε ο Εδουάρδο. Κανείς δε θα κορόιδευε μπροστά του τον Κριστιάν.

Η γυναίκα τούς φρόντιζε και τους δυο με ζωική υποταγή, αλλά δεν μπορούσε να κρύψει μια κάποια προτίμηση για τον μικρότερο, που ναι μεν δεν την είχε επιδιώξει, αλλά που δεν του 'πεφτε κι άσχημα.

Μια μέρα, πρόσταξαν τη Χουλιάνα να βγάλει δυο καρέκλες στην πρώτη αυλή και να μην ξαναπεράσει από κει, γιατί είχαν να μιλήσουν. Εκείνη, λογαριάζοντας πως η κουβέντα θα τραβούσε πολύ, πήγε να ρίξει έναν ύπνο, αλλά μετά από λίγο την ξύπνησαν. Της είπαν να βάλει σ' ένα σάκο όλα της τα πράγματα, χωρίς να ξεχάσει το ροζάριο με τις γυάλινες χάντρες και το σταυρουδάκι που της είχε αφήσει η μητέρα της. Χωρίς να της δώσουν την παραμικρή εξήγηση, την ανέβασαν στο κάρο και ξεκίνησαν ένα σκυθρωπό και σιωπηλό ταξίδι. Είχε βρέξει· τα μονοπάτια είχαν λασπώσει, και πρέπει να 'χε πάει πέντε τα ξημερώματα

όταν έφτασαν στη Μορόν. Εκεί, την πούλησαν στη ματρόνα του μπορντέλου. Η συμφωνία είχε κλειστεί απ' τα πριν· ο Κριστιάν τσέπωσε τα λεφτά και, μετά, τα μοιράστηκε με τον άλλον.

Στην Τουρδέρα, οι Νίλσεν, που είχαν παγιδευτεί στον ιστό (αν και είχε καταντήσει ρουτίνα) αυτού του τερατώδους έρωτα, προσπάθησαν να επανασυνδεθούν με τον παλιό τρόπο ζωής τους, να ξαναζήσουν σαν άντρες ανάμεσα σε άντρες. Ξαναγύρισαν στα χαρτιά, στις κοκορομαχίες, στις εφήμερες ερωτοδουλειές. Κάποια στιγμή μπορεί να πίστεψαν ότι είχαν γλιτώσει, αλλά όλο και πιο συχνά σημειώνονταν, τότε απ' τον έναν και τότε απ' τον άλλον, αδικαιολόγητες (ή απόλυτα δικαιολογημένες) απουσίες. Λίγο πριν κλείσει η χρονιά, ο μικρότερος είπε ότι είχε μια δουλειά στην πρωτεύουσα. Ο Κριστιάν πήγε στη Μορόν· δεμένο στον πάσσαλο του «σπιτιού» που ξέρουμε, αναγνώρισε το πιτσιλωτό άλογο του Εδουάρδο. Μπήκε· ο άλλος ήταν μέσα, περιμένοντας τη σειρά του. Απ' ό,τι λένε, ο Κριστιάν του είπε:

«Έτσι όπως πάμε, θα τα ξεπατώσουμε τα γέρικα. Καλύτερα να την έχουμε του χεριού μας».

Μίλησε με τη ματρόνα, έβγαλε κάτι νομίσματα απ' το *τιραδόρ* του και ξαναπήραν πίσω τη γυναίκα. Η Χουλιάνα πήγε με τον Κριστιάν· ο Εδουάρδο σπιρούνισε τ' άλογό του για να μην τους βλέπει.

Ξαναγύρισαν σ' αυτά που είπαμε πριν. Η άτιμη λύση είχε αποτύχει και οι δύο είχαν υποκύψει στον πειρασμό ν' απατήσει ο ένας τον άλλον. Ο Κάιν τριγύριζε στα πέριξ, αλλά η αγάπη που είχε ο ένας Νίλσεν για τον άλλον ήταν τόσο μεγάλη (ποιος ξέρει τι δοκιμασίες και τι κινδύνους είχαν μοιραστεί!), ώστε προτίμησαν να βγάλουν το άχτι τους στους άλλους: σ' έναν άγνωστο, στα σκυλιά, στη Χουλιάνα που είχε σπειρεί τη διχόνοια ανάμεσά τους.

Κόντευε Απρίλης, κι η ζέστη δεν έλεγε να υποχωρήσει. Μια Κυριακή (τις Κυριακές, οι άνθρωποι συνηθίζουν να πέφτουν νωρίς για ύπνο), ο Εδουάρδο, επιστρέφοντας από το καπηλειό, είδε τον Κριστιάν να ζεύει τα βόδια. Ο Κριστιάν του είπε:

«Έλα μαζί μου· πάω κάτι προβιές στου Πάρδο· τις έχω φορτώσει· έλα τώρα που έχει δροσιά».

Αν θυμάμαι καλά, το μαγαζί του Πάρδο ήταν πιο νότια· πήραν το Δρόμο των Κοπαδιών κι ύστερα έστριψαν. Τη νύχτα, η εξοχή έδειχνε απέραντη.

Πέρασαν έξω από ένα λιβάδι· ο Κριστιάν πέταξε το πούρο του που μόλις το 'χε ανάψει και είπε αργά αργά:

«Έχουμε δουλειά, αδελφέ. Μετά, θα μας βοηθήσουν τα όρνια. Σήμερα τη σκότωσα. Εδώ με τα κουρέλια της να μείνει. Άλλο κακό δεν μπορεί να κάνει».

Αγκαλιάστηκαν, σχεδόν κλαίγοντας. Τώρα, άλλος δεσμός τούς ένωνε: η γυναίκα που θυσιάστηκε άδικα και το χρέος να την ξεχάσουν.